

# ישראל חייבת לעגן את הישגיה הטריטוריאליים מול הממשל האמריקני

written by פרופ' זכי שלום | 14.05.2026

ב-14 באפריל 2004 שיגר הנשיא ג'ורג' בוש מכתב לראש הממשלה אריאל שרון, על רקע החלטתו לקדם את תוכנית ההתנתקות. המכתב נועד לבטא את הערכת הממשל לאומץ הלב המדיני של שרון, כשבוש הגדיר את ההתנתקות כ"יוזמה אמיצה והיסטורית" שעשויה לקדם הסדר ישראלי-ערבי. בישראל נחשב המכתב לאחד המסמכים המדיניים החשובים ביחסי ישראל-ארצות הברית, ואף ל"תמורה אסטרטגית" שקיבלה ישראל עבור הפינוי החד-צדדי של גוש קטיף וצפון השומרון.

שלוש נקודות מרכזיות בלטו במכתב. ראשית, בוש קבע כי "לא מציאותי לצפות" לחזרה מלאה של ישראל לקווי 1949, ויש להכיר "במציאות החדשות" שנוצרו בשטח, בעיקר בגושי ההתיישבות הגדולים ביהודה ושומרון. זו הייתה הפעם הראשונה שנשיא אמריקני הכיר פומבית בכך שישראל לא תיסוג לחלוטין לקווי 1967. שנית, הוא דחה את רעיון "זכות השיבה" לתוך ישראל וקבע כי פתרון בעיית הפליטים הפלסטינים צריך להימצא במסגרת מדינה פלסטינית. בכך חיזקה ארצות הברית את ההכרה בישראל כמדינה יהודית. שלישית, בוש הדגיש את זכותה של ישראל ל"גבולות בטוחים ומוכרים" בהתאם להחלטות 242 ו-338 של מועצת הביטחון.

המכתב סייע לשרון לשווק לציבור הישראלי את ההתנתקות כמהלך המניב הישגים אסטרטגיים ארוכי טווח: יציאה מעזה תמורת הכרה אמריקאית בגושי ההתיישבות ובדחיית זכות השיבה.

אולם עם כניסתו של ברק אובמה לבית הלבן חל שינוי במדיניות האמריקאית. אובמה שב לדבר על גבולות 1967 עם חילופי שטחים מוסכמים. הממשל טען שמכתב בוש אינו התחייבות משפטית מחייבת אלא עמדה מדינית של ממשל מסוים. בישראל ראו בכך נסיגה מהבטחות בוש וחיזוק לתחושה כי ישראל ביצעה ויתור בלתי הפיך בלי לקבל תמורה יציבה לאורך זמן.

לעומת זאת, בתקופת טראמפ, כבר במהלך הקדנציה הראשונה שלו, אומצו מחדש חלק מרעיונות מכתב בוש ואף הורחבו: הכרה בירושלים כבירת ישראל, העברת השגרירות האמריקאית לירושלים והכרה בריבונות ישראל ברמת הגולן.

מלחמת התקומה יצרה מציאות טריטוריאלית חדשה. ברצועת עזה השתלטה ישראל מחדש על ציר פילדלפי כדי למנוע התחמשות עתידית של חמאס, חידשה את "ציר נצרים" המפריד בין צפון הרצועה לדרומה, והרחיבה את אזורי הביטחון לאורך הגבול. בלבנון מחזיקה ישראל במוצבים ובאזורי שליטה סמוכים לגבול, ולפי דיווחים אף הרחיבה את שליטתה עד נהר הליטני ואף מעבר לו. בדרום לבנון נהרסו אזורי יישוב רבים באופן המקשה על חזרת התושבים למקומות מושבם בעתיד הנראה לעין. בסוריה, לאחר קריסת משטר אסד ב-2024, השתלטה ישראל על אזורי חיץ

ועל עמדות אסטרטגיות בחרמון הסורי, מתוך חשש לחדירת ארגונים ג'יהאדיסטיים ולנוכח הוואקום הביטחוני שנוצר. לפי דיווחים, ישראל דורשת פירוז של דרום סוריה מנוכחות איראנית או ג'יהאדיסטית.

למרות שאין הכרזה רשמית על סיפוח חדש, בפועל נוצרו אזורי חיץ, שליטה ביטחונית ונוכחות צבאית מתמשכת. גורמים בכירים בממשלה אף הביעו תמיכה בהתיישבות יהודית מחודשת, בעיקר ברצועת עזה. במקביל, לאורך המלחמה הרבו אנשי ממשל אמריקנים לשבח את ישראל על עמידתה לצד ארצות הברית במערכה נגד איראן. טראמפ אף קבע כי "ישראל ניצחה במלחמה", ושר ההגנה פיט הגסט' הגדיר את ישראל "שותפה נחושה ובעלת יכולת".

על רקע התרחקותן של מדינות אירופה מארצות הברית ומהמערכה נגד איראן, בולטת תרומתה של ישראל למאמץ האמריקאי. המחמאות מחזקות את מעמדה של ישראל כמעצמה אזורית וכבת ברית מרכזית של וושינגטון. אך ישראל כבר למדה כי מחמאות אינן ערובה למדיניות יציבה, וכי שינוי נסיבות או חילופי שלטון עלולים להפוך תמיכה לעמדה עוינת.

לכן, על ישראל לנצל את ההישגים המדיניים, הצבאיים והטריטוריאליים שצברה מאז פרוץ המלחמה כדי לעגן מול הממשל האמריקני הכרה ארוכת טווח במציאות החדשה שנוצרה. זוועות מתקפת חמאס, סירוב חמאס וחיזבאללה להתפרק מנשקם והתעקשות איראן על המשך פרויקט הגרעין מעניקים לישראל בסיס מוצק להצגת דרישותיה.

אולם לנוכח ההתנגדות הגוברת בארצות הברית למדיניות הממשל, השחיקה ביכולת ההשפעה האמריקאית על בנות בריתה והבחירות לקונגרס המתקרבות, חלון ההזדמנויות של ישראל מוגבל. ישראל חייבת לשאוף לעגן התחייבויות אמריקאיות במסגרת מזכרי הבנות וחקיקת קונגרס, ולא להסתפק בהצהרות נשיאותיות בלבד. ויפה שעה אחת קודם.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 14 במאי 2026.

\*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.